

El trient de Barcelona de Sisebut, trobat a Magalona*

M. CRUSAFONT I SABATER
JEAN CLAUDE RICHARD

Aquest tipus de moneda, pràcticament desconegut entre nosaltres, ha passat per un llarg peregrinatge, fins a arribar a aquest nou «aflorament», que esperem que sigui definitiu.

Desconegut per Heiss¹, la seva aparició cal situar-la el 1894, quan F. Fabrege parla d'un trient de Sisebut (612-621) trobat a Magalona². Però aquest autor no indicava pas el taller d'emissió de la peça i, per tant, hom no es pogué fer càrrec de la importància de la descoberta.

Per aquesta raó, el trient de Barcelona de Sisebut no apareix a cap tractat posterior ni tampoc en el copiosíssim *Corpus* de Miles, publicat l'any 1952³. Aquesta situació persistia encara el 1969, quan J. Lafaurie feia el repertori de les troballes de moneda visigoda fetes al territori gal⁴.

Fou finalment el mateix Lafaurie qui tingué un coneixement directe de la peça i la publicà de forma completa, amb descripció i fotografia l'any 1974⁵. Malauradament aquesta descoberta no trobà l'acollida que mereixia en un període certament poc favorable a la seva divulgació. Dos anys mes tard, encara Barral men-

* VILLENEUVE-LÉS-MAGUELONE, *Hérault*, França.

1. Aloïs HEISS. *Descripción general de las monedas de los reyes visigodos de España*. París, 1872.

2. Frédéric FABREGE. *Histoire de Maguelone*, vol. 1, París, 1894. A la pàgina 33 assenyala que posseeix un conjunt de monedes antigues i medievals trobades a Magalona i, entre elles, «un tiers de sol d'or de Sisebut».

3. George C. MILES. *The Coinage of The Visigoths of Spain. Leovigild to Achila II*. Nova York, 1952. Al llarg del text ens anirem referint a aquesta obra.

4. J. LAFAURIE. «Les trouvailles de monnaies de Visigots dans la Gaule». *Actes du 94ème Congrès National des Sociétés Savantes. Pau 1969*, París, 1971, p. 122.

5. J. LAFAURIE. *Monnaies d'or et d'argent de la Société Archéologique de Montpellier. Journées Numismatiques 1974*, Montpellier, 1974, p. 6, núm. 15. Làmina 1, núm. 15.

cionava el trient com a peça de taller inconegut⁶ i tampoc la trobem al recull de Chaves del 1984⁷ ni en cap altra publicació peninsular⁸.

L'any 1980 un de nosaltres (J. C. R.), posà en relació la peça assenyalada per Fabrege amb l'exemplar de la Societat Arqueològica de Montpeller descrit per Lafaurie⁹. Amb tot, encara avui segueix essent pràcticament una desconeguda.

Reiterem la descripció i il·lustració gràfica de la peça:

Trient d'or de Sisebut (612-621). Seca de Barcelona¹⁰.

a/ † SISEBVTVS RE (la 2a i 3a lletra S girades). Efigie de front
r/ (estrella) BARCINONA IVS

(la S girada i els bucles de la B i de la R, caiguts). Efigie de front, de diferent bust

Pes: 1,45 g Ø: 16 mm Lafaurie, 1974

Les dues varietats de bust pertanyen al grup denominat barceloní per Miles. L'anvers és el 6a i el revers el 6c.

No cal ponderar l'acusat interès de la moneda que acabem de redescriure. La seca de Barcelona és només representada per trenta-nou exemplars en el *corpus* de Miles i encara és més notable la raresa de la major part dels exemplars d'aquesta seca si tenim present que vint-i-sis d'aquestes peces corresponen al regnat de Recared. Deixant a part aquest sobirà, el taller només fou actiu, segon Miles, amb Leovigild (dos exemplars), Liuva II (2 exemplars), Witeric (dos exemplars), Egica (dos exemplars) i Egica amb Witiza (quatre exemplars). Ara hi podem afegir Sisebut, de moment només amb un exemplar.

En realitat, no és sorprenent que el taller barceloní s'hagués mantingut actiu amb aquest sobirà. Barcelona fou, per a breu temps, la capital visigoda, en el procés de desplaçament d'aquest poble germànic des de l'àrea aquitana fins a la península Ibèrica. Degué ésser, per tant, una ciutat d'un cert relleu en aquell moment. Havia emès moneda amb Leovigild i Recared, els dos primers sobirans d'una monarquia visigoda consolidada i plenament autònoma amb emissions monetàries nominatives. És força significatiu que es seguís batent a Barcelona amb Liuva II i Witeric, els dos immediats successors. Efectivament, aquests sobirans tingueren un regnat curt i el nombre de tallers actius minvà considerablement, dins un període especialment turbulent. És per això que tampoc no ens ha de sorprendre que manquin peces dels tres anys en els quals s'allargà la sobirania de Gundemar (609-612).

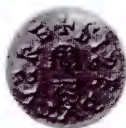
6. X. BARRAL I ALTET. *La circulation des monnaies suèves et visigotiques*. Munic, 1976, p. 182, núm. 82.

7. M.ª José y Rafael CHAVES. *Acuñaiones previsigodas y visigodas en Hispania, desde Honorio a Achila II*. Madrid, 1984.

8. En aquest sentit hem fet un buidatge sistemàtic de les publicacions de referència com ara *Numisma*, *Numario Hispánico* i *Acta Numismática* on hi ha amplis reculls d'ampliació de R. Chaves i de X. Calicó i també hem resseguit els treballs de M.ª José y R. Chaves a d'altres publicacions.

9. J. C. RICHARD. «Un aureus de Claude à Lattes et les trouvailles de monnaies d'or antiques dans le département de l'Herault». *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, 35, XII, 1980, p. 791, núm. 19.

10. El nostre més sincer agraïment al Sr. president i al Sr. conservador de la Société Archéologique de Montpeller, al Sr. Jean Lafaurie i al Sr. Michel Dhénin que ens ha proporcionat la fotografia en possessió del Departament de Monnaies, Medailles et Antiques de la Bibliothèque Nationale.

Amb Sisebut assistim a un dels més assenyalats intents de redreçament de la monarquia visigoda. Es reprèn la política d'expansió territorial i s'assoleix prendre als bizantins la seva àrea de domini entorn de Cartagena. La major part dels tallers monetaris en vaga amb Witeric o Liuva II, tornen a emetre moneda ara amb Sisebut¹¹, amb poques excepcions i, fins i tot, se n'obren de nous: Acci, Barbi, Veseo.

En aquest context de represa, la reactivació de la seca de Barcelona sembla gairebé normal. De tota manera cal consignar que després d'aquest regnat la seca barcelonina emmudirà llargament i no tornarà a batre moneda fins a la nova represa del temps d'Egica (687-702). Barcelona sembla ésser dins d'una línia de retraïment o retrocés que sembla afectar pràcticament tots els tallers monetaris de la *Tarraconensis*, en obert contrast amb l'impuls emissor de la propera Narbona¹².

Aquesta és la impressió que dona el panorama traçat pel *corpus* de Miles. Ja hem assenyalat en altres ocasions¹³ que no es pot pretendre obtenir conclusions definitives de la mostra de monedes que ens dona aquesta font. De tota manera també vàrem argumentar que hi ha alguns indicis que semblen assenyalar que la mostra és d'una certa coherència, sobretot si en separem l'efecte distorsionador que hi pot aportar la troballa de La Capilla, totalment incorporada a la col·lecció bàsica emprada per Miles. En qualsevol cas, no disposem d'altres instruments més precisos. L'inventari sistemàtic dels encunys, la via que ens donaria una base força més sòlida no ha estat mai intentada i es presenta prou difícil. És per això que sembla millor obtenir una primera impressió, malgrat que es parteixi d'un instrument imperfecte.

Amb tot, l'objectiu fonamental d'aquesta nota és el de divulgar el coneixement d'aquest extraordinari tipus monetari en el nostre àmbit i a la península Ibèrica a fi que la seva descoberta trobi així tota la seva utilitat¹⁴.

11. Cal prescindir del cas anòmal de la *Gallaecia* on s'obren i tanquen tallers molt sovint i on el nombre d'increment i retracció de tallers s'equilibren en aquest regnat, de forma aproximada.

12. Hi ha una àmplia bibliografia per a aproximar-se històricament al coneixement del poble visigot. Com a síntesi general segueix essent de molta utilitat. E. A. THOMSON. *Los godos en España*, Madrid, 1971. per al període aquità vegeu Michel ROUCHE. *L'Aquitanie des Wisigoths aux arabes (418-781)*, París, 1979. Per a l'etapa peninsular José ORLANDIS. *Historia del reino visigodo español*, Madrid, 1988. Des de l'òptica catalana cal veure Ramon d'ABADAL. *Dels visigots als catalans*, vol. I, Barcelona, 1969. Per una visió de conjunt i una actualització en l'aspecte numismàtic vegeu P. Grierson; M. Blackburn. *Medieval European Coinage. 1—The Early Middle Ages*, Cambridge, 1986.

13. M. CRUSAFONT I SABATER. *El sistema monetario visigodo. Cobre y oro*. Barcelona-Madrid, 1994. A les pàgines 42-45 fèiem una àmplia discussió de les limitacions i el grau de credibilitat del *Corpus* de Miles pres com a mostra de circulant. D'una banda fèiem una comprovació posant en correlació volums per taller i continuïtat i en mostràvem les concordàncies. De l'altra, n'assenyalàvem el valor indicatiu i corregíem les dades pel pes excessiu de la incorporació a la col·lecció bàsica emprada per Miles del tresor de La Capilla. Cap de les anàlisis complementàries que utilitzàrem tenien valor probatori ni pretenguérem de donar-los aquest valor. El nostre parer és que un *corpus* no és, en termes generals, una font fiable, però que en aquest cas concret sembla bo per a una primera aproximació. Si malgrat aquests advertiments algú pretén prendre els nostres comentaris com a demostracions matemàtiques no podem fer altra cosa que plànyer-lo.

14. Per a una visió de conjunt de les troballes fetes a Magalona vegeu Jean-Claude RICHARD, i col·laboradors «Maguelone, grand passé, petite île (1967-1973). (I).» *Archéologie en Languedoc*, núm. 23. 1999, p. 179-210. Pel que fa al conjunt de les troballes monetàries fetes en aquell lloc des de temps enrere i en èpoques recents, properament apareixerà un treball del mateix autor al núm. 24, de l'any 2000 del mateix *Archéologie en Languedoc*.